

Inspirace pro rozvoj čtenářské gramotnosti na 1.stupni ZŠ

PhDr.Gabriela Babušová, Ph.D.

Katedra českého jazyka, PedF UK
ZŠ Jeseniova, Praha 3

Praha 18.1.2018

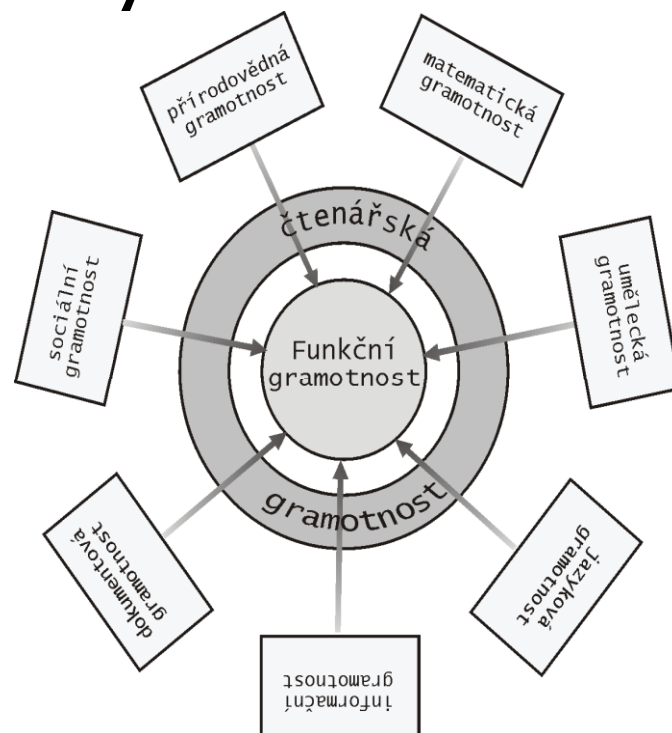
Obsah

- Úvodní slovo
- Pojem čtenářská gramotnost (ČG)
- Charakteristika rovin ČG
- Prostředek k rozvoji ČG
- Nabídka metod a forem práce
- Ukázka edukačních materiálů
- Doporučení pro praxi
- Užitečné zdroje

Pojem čtenářská gramotnost

► Definice čtenářského panelu VÚP (2010):
Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních sociálních kontextech.

- vztah ke čtení
- vysuzování
- metakognice
- sdílení
- aplikace

Charakteristika rovin ČG

- ▶ **Vztah ke čtení** – potěšení z četby, vnitřní potřeba číst
- ▶ **Doslovné porozumění** – schopnost dekodovat texty, zapojit dosavadní znalosti a zkušenosti
- ▶ **Vysuzování** – vyvozování závěrů a posouzení textů (kritické hodnocení) z různých hledisek, záměr autora
- ▶ **Metakognice** – reflektování vlastního čtenářského záměru, volba textu, způsobu čtení, strategií a následné vyhodnocování
- ▶ **Sdílení** – sdílení s ostatními, porovnávání vlastního pochopení textu se společensky sdílenými interpretacemi
- ▶ **Aplikace** – zúročení ve svém životě, seberozvoj

MAP

rozvoje vzdělávání
městské části Praha 3

Prostředek k rozvoji ČG

- Vzdělávací program RWCT– Reading and Writing for Critical Thinking (Čtením a psaním ke kritickému myšlení).
- Model: **E**vakace – **U**vědomění – **R**eflexe.
- Prostupuje celým programem RWCT.
- Žáci trénují dovednosti potřebné pro život v demokratické společnosti.
- Současně si osvojí i velké množství faktických informací v souvislostech.
- Psaní má napomoci tomu, aby se žáci učili lépe, se zaujetím, jak to odpovídá jejich psychickým možnostem.
- Učitel řídí změnu výuky.
- Od výuky k učení, od zaměření na učivo k zaměření na žáka.

MAP

rozvoje vzdělávání
městské části Praha 3

EVOKACE

- Příležitost vybavit a utřídit si své představy o tématu, jímž se budou zabývat, začít přemýšlet o daném tématu.
- Propojuje dosavadní znalosti či představy dítěte s cílem učení pro danou hodinu.
- Žáci říkají to, co jistě vědí, ale i své domněnky a představy, při nichž si nejsou jisty.
- Učitel přijímá všechny názory a neprozrazuje správné odpovědi.

UVĚDOMĚNÍ

- Žáci přibírají do své práce informace ze zdroje, který považují za informovanější, poučenější než jsou oni sami.
- Vlastní činností hledají a nalézají odpovědi na otázky.
- Nastává tzv. moment: „*AHA*“.
- Upravují dosavadní poznávací (kognitivní) strukturu daného tématu ve své mysli podle nově získaných informací.
- Přiměřená délka textu.
- Ochota „prokousat se textem“.

REFLEXE

- Žák si uspořádává v hlavě, co se naučil.
- To, co se naučil, přeformuluje vlastními slovy (syntéza = složitá myšlenková operace).
- Reflexe se týká obsahu učení, ale může se týkat i metod.
- Zaměření reflexe by mělo být v souladu s cílem lekce.
- Vyhradíme na ni dostatečný časový prostor.

MAP

rozvoje vzdělávání
městské části Praha 3

Nabídka metod a forem práce

- ▶ Zlepšování techniky čtení, zakončování vět (intonace), obtížná slova.
- ▶ Vysvětlování neznámých pojmů, významově opačná x podobná slova, najdi synonyma k daným slovům.
- ▶ Vlastní ilustrace k textu, srovnání textu a ilustrace v knize k němu, pokus o komiks (sled obrázků vystihujících děj v textu).
- ▶ Recitace, z paměti jednoduché básničky, hledání a zapisování rýmů.
- ▶ Předčítání – otázky, vysvětlování slov, popis obrázků, srovnání s vlastní zkušeností.
- ▶ Ilustrace k předčítanému, dabingové čtení (čtení zároveň s učitelem).
- ▶ Orientace v textu – odstavce, řádky (najdi začátek – konec věty, odstavce), hledání vět, slov podle pokynů (druhy slov, řádek, odstavec umístění, konec a začátek slova..... x-tá, věta) hledání v textu (přesmyčky slov z textu, slova podle začátku a konce, rytmu, počtu slabik).
- ▶ Skládání rozstříhaného textu, pomíchané věty (několik vět z přečteného textu rozstříháme).

Nabídka metod a forem práce

- ▶ Otázka s výběrem odpovědi (a,b,c) – ANO – NE
- ▶ Mezi jednotlivými slovy v textu nejsou mezery, pokus se slova správně oddělit čarou, (opíšeme několik vět z přečteného textu bez mezer).
- ▶ Označ slova, která se v textu nevyskytují (vypíšeme několik slov z textu a mezi ně vložíme několik dalších, naprosto bez souvislosti).
- ▶ Dej do kroužku slova, která jsou napsaná správně, zkontroluj s předchozím textem (do několika slov z textu napíšeme další slova, ale např. s pravopisnou chybou) nebo napíšeme pomíchaně na papír – doporučujeme použít rozdílné písmo).
- ▶ Zařad' – přiřad' do „žánru“ (napíšeme nadpis přečteného textu a k němu další s podobnou tématikou, ale v žánrech, které zvolíme – pohádka, zpráva z novin, učebnice).
- ▶ Vyber nebo vyměň název – *domysli (spíš vyprávěj, ale i napiš) konec čteného textu (použijeme úryvek známého textu).*

Ukázka edukačních materiálů

I.N.S.E.R.T. (ČJ, Prv)

Jméno: M. Mikešová datum: ²⁸27. března

Název: Opávenec

Pá v korunkatý je nádherně výbarvený hrabavý pták. ☒

Jeho původní domovina je Indie. ☐

Ve středověku byl výbornou lahůdkou. ☐

Pro okrasu je chován více než 3000 let. ☐

U nás bývá chován v zoologických zahradách nebo zámeckých parcích. ☒

Ozývá se silným hlasem. ☒

Samice snáší až 8 žlutobí lých vajec. ☐

O vejce se stará sama a po 28 dnech se l hnou mláďata. ☐

Samci dorůstají vel í kosti až 230 cm, s ocasem dlouhým až 45 cm. ☐

Vrchní krovky ocasní dosahují až 1,5 m délky. Tuto vlečku lidé m y lně považují za ocas. ☐

Ž i ví se semeny, rostl i námi, brýzem ale i plazy. ☒

✓ Informace je mi známá. (Věděl/a jsem ji.)
- Informace je v rozporu s tím, co jsem si původně myslel/a. (Je to jinak, než jsem si myslel/a.)
+ Informace je pro mě nová.
? Informaci nerozumím, chci se dozvědět něco více.

Čj, odborný text

1. počítač

2. s počítačem k počítači

3. vypnutí vypnutí vypnutí

4. hrál si hrál se pracoval výhledám

5. Počítače pomáhají lidem víceméně

28.3.2012

MAX MISA Maja Thomas

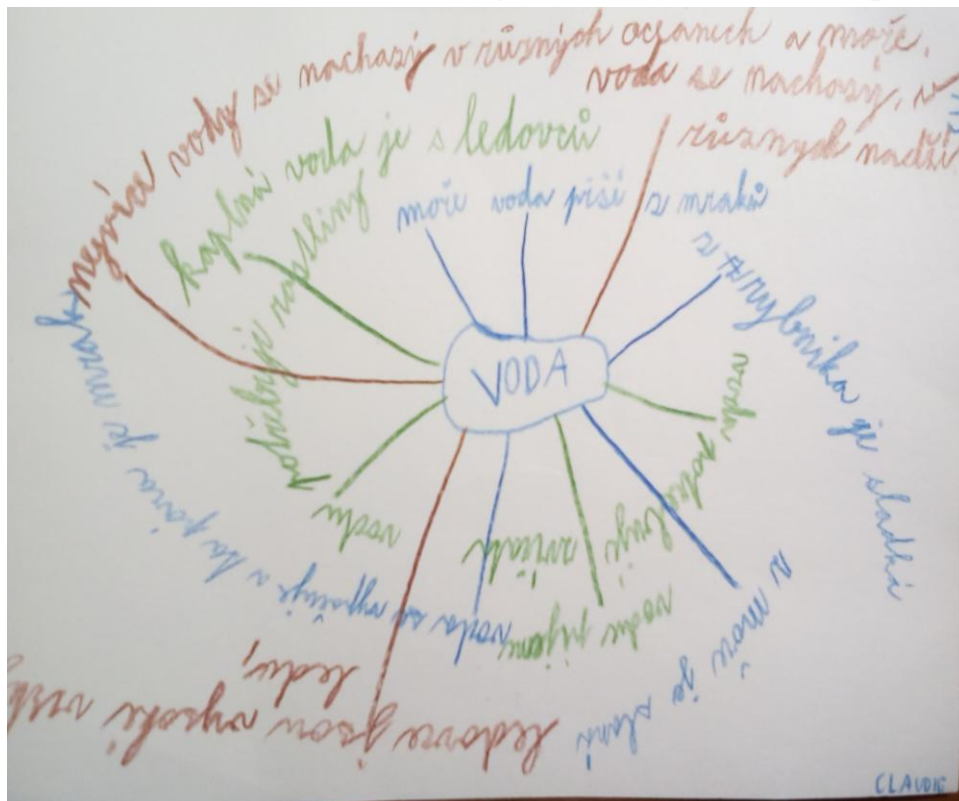

MAP

rozvoje vzdělávání
městské části Praha 3

Ukázka edukačních materiálů

Prv- odborný text , brainstorming

Diamant

Jednoslovné téma (námět)

Dvouslovný popis námětu – jaký námět je

Tři slova vyjadřující dějovou složku námětu – co námět dělá

Věta o čtyřech slovech vyjadřujících, co námět je

Věta o čtyřech slovech vyjadřujících, co námět není

Tři slova vyjadřující dějovou složku námětu – co námět nedělá

Dvouslovný popis námětu – jaký námět není

Jednoslovné synonymum rekapituluující podstatu námětu

Ukázka edukačních materiálů

Bodové sebehodnocení četby (II. pololetí 2011/2012)

Jméno:

Třída:

Technická úroveň čtení

- hlasité čtení 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- tiché čtení 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Domácí četba 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Schopnost výběru knih

- čtenářský zážitek 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- rozšíření čtenářských obzorů 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Zápisy z četby 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Vztah ke čtení 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Počet přečtených knih

Počet přečtených stran

Čtenářská karta

Název knihy :		Která postava z knihy je tvoje oblíbená? A proč?
Autor :		
Hodnocení ☆☆☆☆☆		
	Stručný děj	
Namaluj oblíbenou část z knihy. 		Kde se děj knihy odehrává?
Jméno a příjmení :		Která část knihy je tvoje oblíbená?
Datum :		

MAP

rozvoje vzdělávání
městské části Praha 3

Doporučení pro praxi

Cesta ke čtenářské gramotnosti:

Zajistit množství různorodých a dostupných knih a tisku – rozvoj čtenářství, metodická podpora
Koordinovaný postup výuky – osoba/skupina
koordinace ČG, kooperace pedagogů, prolínání ČG do všech předmětů, vybavené školní/třídní knihovny, čtenářské dílny v rozvrhu, celoškolní akce, projekty.

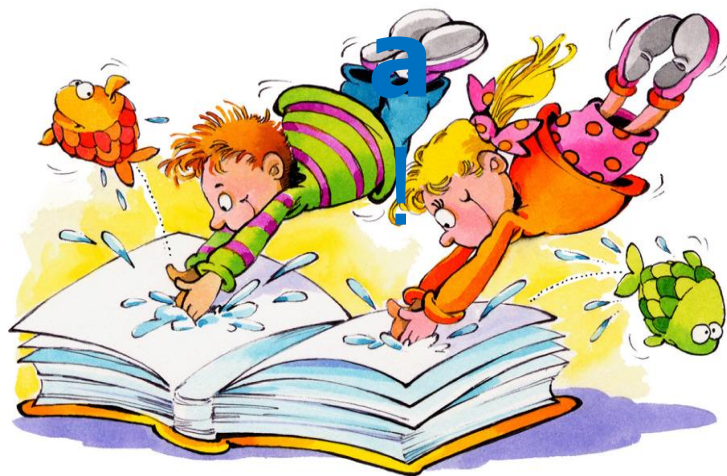
Naučit žáky: Porozumět zadání, zaujmout a porovnávat postoj, opírat své závěry o text, podporovat dovednost sdílet, orientovat se v nesouvislém (nelineárním) textu, porozumět odborným názvům, pojmům a platnosti číselných údajů.

Užitečné zdroje

- ▶ ALTMANOVÁ, Jitka a kol. *Čtenářská gramotnost ve výuce*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2011.
- ▶ KOŠTÁLOVÁ, H. a kol. *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého*. České školní inspekce, 2010.
- ▶ KRAMPLOVÁ, I. a kol. *Netradiční úlohy aneb čteme s porozuměním*. Praha: UIV, 2002. ISBN 80-211-0416-3.
- ▶ Kritické listy. Čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách. Vydává Kritické myšlení, o. s. ISSN 1214-5823.
- ▶ METELKOVÁ SVOBODOVÁ, Radana a Marie ŠVRČKOVÁ. *Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-878-3.
- ▶ ŠLAPAL, M. a kol. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum, 2012.

www.sotkoviny.cz

Děkuji Vám za pozornost

a
přeji hodně úspěchů!

babusova@zsjeseniova.cz

MAP

rozvoje vzdělávání
městské části Praha 3